

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl soudkyní Lenkou Bursíkovou ve věci

žalobkyně: **H. V.**, narozena dne X
bytem X
zastoupená advokátem JUDr. Milošem Profousem
se sídlem V Jámě 1, Praha 1

proti
žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
sídlem Křížová 25, Praha 5

o **žalobě proti rozhodnutí** žalované ze dne X, č. j. X,

takto:

I. Žaloba se zamítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Vymezení věci

1. Soud v této věci řešil, zda se žalovaná při rozhodování o žalobkynině starobním důchodu neodchýlila od závazného právního názoru vysloveného zdejším soudem v rozsudku ze dne 10. 5. 2023, č. j. 49 Ad 12/2022-34. Soud dospěl k závěru, že nikoli. Protože soud nepřisvědčil ani dalším námitkám, žalobu zamítl.

2. Rozhodnutím ze dne X, č. j. X, přiznala žalovaná výrokem I žalobkyni od 24. 6. 2007 starobní důchod ve výši 8 895 Kč měsíčně podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Výrokem II uvedla, že doplatek starobního důchodu náleží žalobkyni od 12. 11. 2024.
3. Žalobkyně podala proti tomuto rozhodnutí námitky. Žalovaná v záhlaví označeným rozhodnutím (dále jen „napadené rozhodnutí“) změnila prvostupňové rozhodnutí tak, že opravila jeho výrok – uvedla v něm správné číslo jednací rozhodnutí, které bylo prvostupňovým rozhodnutím změněno. Ve zbytku prvostupňové rozhodnutí potvrdila.
4. Žalobkyně se žalobou podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (s. ř. s.) domáhá zrušení obou rozhodnutí žalované a vrácení věci žalované k dalšímu řízení.

Žaloba

5. Žalobkyně nejprve uvádí, že jejím starobním důchodem se krajský soud již jednou zabýval v rozsudku ve věci sp. zn. 49 Ad 12/2022-34. Tímto rozsudkem soud zrušil tehdy napadené rozhodnutí žalované a věc jí vrátil k dalšímu řízení s tím, že je povinna se řídit závazným právním názorem soudu. Podle něj byla žalobkyně v období 1969-1987 přihlášena k sociálnímu zabezpečení umělců, a proto její celková doba pojištění činí 41 let a 246 dnů. Výše vyměřovacího základu se podle § 18 odst. 4 věty první zákona o důchodovém pojištění zjišťuje pouze od roku 1986. Úkolem žalované v dalším řízení je zjistit výši žalobkyniných příjmů od tohoto roku, přičemž bude vycházet z žalobkyní doložených potvrzení finančního úřadu a z dalších podkladů, které žalobkyně případně ještě doloží. Na jejich základě žalovaná nově rozhodne o výši žalobkynina starobního důchodu.
6. Žalobkyně žalované vytýká, že se ve svých rozhodnutích závazným právním názorem neřídila. To je samo o sobě důvodem pro zrušení napadeného rozhodnutí pro nezákonnost (rozsudek NSS ze dne 18. 9. 2003, č. j. 1 A 629/2003-25, č. 73/2004 Sb. NSS). Jestliže žalovaná s rozsudkem ve věci sp. zn. 49 Ad 12/2022 nesouhlasila, měla proti němu brojit kasační stížností, již by mohla dosáhnout toho, že by NSS závěry krajského soudu korigoval nebo změnil. Není přípustné, aby se proti nim vymezila až v dalším řízení např. tím, že odmítne závazný právní názor a rozhodne v rozporu s ním.
7. V první řadě žalobkyně namítá, že žalovaná nerespektovala soudem vypočtenou celkovou délku jejího pojištění. V napadeném rozhodnutí se uvádí, že jelikož žalobkyni vznikl nárok na starobní důchod již v roce 2007 a od tohoto data o něj také požádala, nemohla žalovaná do doby pojištění započít období let 2009-2019. Tato skutečnost však byla soudu ze správního spisu známa a výslovně ji v rozsudku sp. zn. 49 Ad 12/2022 zmínil. Přesto soud uvedené období započítal do celkové doby pojištění. Tím, že žalovaná toto období nezapočítala, se dostala do rozporu se závazným právním názorem. To v dané věci nelze odůvodnit ani tím, že by snad šlo o novou skutečnost, protože skutkový stav zůstal od okamžiku rozhodnutí soudu beze změn.
8. Dále žalobkyně poukazuje na to, že žalovaná postupovala formalisticky, pokud nezohlednila její dlouholetou snahu o započtení *všech* prokázaných let i přesto, že by tím došlo k pozdějšímu přiznání nároku. Že je třeba tyto roky započítat, plyne výslovně i z rozsudku sp. zn. 49 Ad 12/2022. Žalovaná v napadeném rozhodnutí žalobkyni pouze upozornila na možnost požádat o změnu data vzniku nároku ve smyslu § 86 odst. 4 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Žalobkyně připomíná, že toto ustanovení nestanoví pro takovou žádost povinnou formu (např. nepředepisuje užití

formuláře), a proto má za to, že svou vůli v tomto směru v řízení vyjádřila dostatečně. Za takovou žádost lze podle žalobkyně považovat např. jí podané námitky ze dne 24. 7. 2023. Trvá-li žalovaná na samostatném podání označeném jako žádost o změnu data přiznání důchodu, je to jednak přehnaně formalistické, jednak je to v rozporu se závazným právním názorem soudu. Žalobkyně se navíc obává, že podání zvláštní žádosti by jen prodloužilo již tak dlouho trvající řízení a že by ji žalovaná beztak zamítla.

9. Žalobkyně dále upozorňuje, že žalovaná měla z moci úřední aplikovat § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, podle nějž se pojištěnci, který po vzniku nároku na starobní důchod vykonával výdělečnou činnost a nepobíral přitom plný starobní či invalidní důchod, zvyšuje za každých 90 kalendářních dní této výdělečné činnosti procentní výměra starobního důchodu o 1,5 % výpočtového základu. Toto zvýšení není závislé na žádosti pojištěnce. Žalovaná tedy – když už nerespektovala závazný právní názor soudu – měla z úřední povinnosti aplikovat § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění a uvedeným postupem zvýšit žalobkyni procentní výměru alespoň za roky 2009-2014.
10. Konečně žalobkyně namítá, že žalovaná v napadeném rozhodnutí neuvedla, jak dospěla k výši vyměřovacího základu (v prvostupňovém rozhodnutí se odkazuje jen na zákonné výměry). Soud jí uložil, aby vycházela z výše žalobkyniných příjmů počínaje rokem 1986, jak jsou uvedeny v potvrzeních finančního úřadu. To se ve vztahu k některým rokům stalo (1986 a 1987), ve vztahu k jiným však nikoli (1990-1992). Žalovaná tedy ve vztahu k období 1990-1992 nerespektovala závazný právní názor soudu, protože nevycházela z potvrzení finančního úřadu. Pokud by to učinila, vyměřovací základ by byl podstatně vyšší. Na výši vyměřovacího základu má vliv i výše zmíněné pochybení žalované, že do rozhodného období v rozporu se závazným právním názorem soudu nezahrnula i roky 2009-2019. I zde platí, že pokud by to učinila, byl by žalobkynin vyměřovací základ výrazně vyšší.

Vyjádření žalované

11. Žalovaná ve vyjádření uvádí, že za předmět sporu pokládá posouzení otázky, zda byla nově prokázána doba pojištění žalobkyně v letech 1969-1987 správně zhodnocena pro stanovení celkového počtu odpracovaných let a pro výši starobního důchodu.
12. K výpočtu doby pojištění žalovaná uvádí, že řízení o přiznání dávky důchodového pojištění se zahajuje na žádost (§ 81 odst. 1 zákona o organizaci a provádění důchodového zabezpečení) a jako takové je ovládáno zásadou dispozitivnosti. Jak vyplývá ze spisové dokumentace, žalobkyně v podané žádosti (zaškrtnutím příslušné kolonky) požádala o starobní důchod *od vzniku nároku*. Lze předpokládat, že si žalobkyně patrně přála, aby jí byla započítána veškerá doba pojištění. Ale jelikož o změnu data přiznání starobního důchodu nikdy písemně nepožádala (a to ani po oznámení napadeného rozhodnutí, jak to umožňuje § 86 odst. 4 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení), nezbylo žalované než respektovat její vůli. Žalovaná postupovala v souladu s právním názorem krajského soudu a započítala dobu 1969-1987 jako dobu pojištění. S ohledem na započtení uvedeného období vznikl žalobkyni nárok na starobní důchod již dne 24. 6. 2007 (tj. dříve než v soudem zrušeném rozhodnutí, v němž žalovaná ještě období 1969-1987 do doby pojištění nezahrnula). Soud jistě nezamýšlel žalované uložit postup, který by byl v rozporu s právními předpisy – ostatně ji zavázal, aby posoudila žalobkynin nárok na starobní důchod *postupem podle zákona o důchodovém pojištění*. Je také třeba zmínit, že žalobkyně neprokázala, že byla v období 30. 5. 1995 do 23. 6. 2007 pojištěna, což má nevyhnutelně vliv na celkovou výši vyměřeného důchodu.

13. K výši vyměřovacího základu žalovaná uvádí, že vycházela z potvrzení finančního úřadu, z prohlášení agentury PRAGOKONCERT BOHEMIA, a. s., a evidenčních listů důchodového zabezpečení za roky 1988 a 1990-1995.
14. Žalovaná uzavírá, že postupovala v souladu s právním názorem krajského soudu vyjádřeným v rozsudku sp. zn. 49 Ad 12/2022. Navrhuje, aby soud žalobu zamítl.

Posouzení žaloby

15. Soud ověřil, že žalobu podala včas osoba k tomu oprávněná. Žaloba má všechny zákonem požadované formální náležitosti. Soud ji proto věcně projednal. Při přezkumu napadeného rozhodnutí vycházel soud ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalované (§ 75 odst. 1 s. ř. s.), přičemž napadené rozhodnutí přezkoumal v mezích uplatněných žalobních bodů, jimiž je vázán (§ 75 odst. 2 věta první s. ř. s.).
16. O žalobě soud rozhodl bez jednání. Žalobkyně totiž výslovně uvedla, že s projednáním věci bez jednání souhlasí. Souhlas žalované s takovým postupem se předpokládá, protože ani na výzvu soudu nesdělila, že by s projednáním věci bez jednání nesouhlasila (§ 51 odst. 1 s. ř. s.).

Žalovaná se neodchýlila od závazného právního názoru vysloveného v rozsudku ve věci sp. zn. 49 Ad 12/2022

17. Pro věc je stěžejní posoudit otázku, zda žalovaná při stanovení doby pojištění postupovala v souladu se závazným právním názorem soudu.
18. Soud v rozsudku sp. zn. 49 Ad 12/2022 posuzoval otázku, zda měla žalobkyně za období 1969-1987 splněnu dobu pojištění. Dospěl k závěru, že ano, a následně (v bodě 109) uzavřel, že celková doba pojištění žalobkyně činí 41 let a 246 dní a uložil žalované [z] této doby [...] vycházet v opakovaném výpočtu výše starobního důchodu žalobkyně postupem podle zákona o důchodovém pojištění. Potud závazný právní názor. Je pravda, že soud (v bodě 22) v naraci konstatoval, že žalobkyně požádala o přiznání starobního důchodu *ode dne vzniku nároku*. To však nic nemění na tom, že tehdy soud posuzoval primárně otázku pojištění žalobkyně ve zmíněném období 1969-1987. Otázka, k jakému dni žalobkyně požádala o přiznání starobního důchodu (a jaká doba pojištění bude s ohledem na to při výpočtu výše důchodu zohledněna), nebyla pro tehdy posuzovanou věc podstatná, a proto se jí soud nezabýval, ani v tomto směru nevyslovil žádný závazný právní názor. Naopak ponechal žalované dostatečný prostor pro aplikaci zákona o důchodovém pojištění.
19. Z napadeného rozhodnutí je patrné, že žalovaná závěr soudu o celkové době pojištění nepopřela. Nezpochybnila, že žalobkyně má právě takovou celkovou dobu pojištění, k jaké dospěl svým výpočtem krajský soud (tj. 41 let a 246 dní). Žalovaná ovšem uvedla, že pro potřeby výpočtu důchodu nemohla celou tuto dobu zohlednit, protože žalobkyně v žádosti sepsané dne 12. 11. 2019 sama uvedla, že žádá o přiznání starobního důchodu *ode dne vzniku nároku*. S ohledem na závěry učiněné soudem ve vztahu k období 1969-1987 totiž žalobkyni vznikl nárok na starobní důchod již dne 24. 6. 2007.
20. Tento závěr není v rozporu se závazným právním názorem soudu.
21. Požádat o starobní důchod není povinnost, nýbrž právo. Jestliže se oprávněná osoba rozhodne o starobní důchod požádat (§ 81 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění), nabízí jí právní předpisy značnou svobodu ve volbě okamžiku, od něhož jí má být přiznán. Volba

data se odvíjí výlučně od vůle oprávněné osoby, kterou projeví v žádosti. Judikatura správních soudů klade důraz na to, že je to právě a jedině žadatel, kdo má určení data přiznání (starobního) důchodu ve svých rukou. Při rozhodování o přiznání a výplatě starobního důchodu jsou pro ČSSZ určující *údaje, které žadatel uvedl v žádosti o starobní důchod ohledně data jeho přiznání a výplaty*, a nikoliv datum, kdy žadateli splněním zákonných podmínek vznikl nárok na starobní důchod (rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem, ze dne 30. 9. 2009, č. j. 75 Cad 52/2009-17).

22. Volba data přiznání důchodu je přitom mnohdy složitým rozhodnutím se závažnými důsledky pro žadatele, protože se od něj odvíjí výše starobního důchodu (resp. výše případného doplatku, žádá-li o přiznání důchodu od pozdějšího data, než od jakého mu vznikl nárok). V komplikovanějších případech totiž nelze objektivně určit, která z (mnoha) možností je pro oprávněnou osobu nejvýhodnější, nebo vyhodnotit, zda je jedna z možností objektivně výhodnější než druhá. Toto hodnocení je nutně subjektivní a bude vždy záležet na preferencích konkrétního člověka. Například člověk v podobné situaci jako žalobkyně, který podává žádost o starobní důchod až po uplynutí delší doby od vzniku nároku, bude zvažovat, zda si nechat přiznat důchod od vzniku nároku (který bude nižší, obdrží ovšem jednorázově větší doplatek) nebo zvolit datum pozdější (pak bude důchod vyšší, ale nenávratně se tím připraví o dávku za období mezi vznikem nároku a jeho přiznáním).
23. Význam tohoto rozhodnutí vnímá i zákonodárce. Kvůli závažným důsledkům, které tato volba může mít, jakož i složitosti právní úpravy, s ohledem na niž laik nemůže důsledek volby určitého data předem přesně odhadnout (rozsudek NSS ze dne 31. 8. 2011, č. j. 6 Ads 94/2011-54) má žadatel možnost požádat o změnu data přiznání starobního důchodu jak v průběhu řízení (do 31. 12. 2023 podle § 41 odst. 8 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, od 1. 1. 2024 podle § 85a odst. 2 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení), tak do 30 dnů ode dne oznámení rozhodnutí (§ 86 odst. 4 téhož zákona). Díky tomu si může žadatel zvolit datum přiznání důchodu až na základě znalosti rozhodných skutečností, které zjistí v průběhu řízení nebo z vydaného rozhodnutí.
24. Toto rozhodnutí nemůže za žadatele svévolně učinit žalovaná, protože by to představovalo závažný zásah do jeho práv. Žalovaná není schopna posoudit subjektivní preference žadatele a není to ani jejím úkolem. Povinností žalované je stanovit výši starobního důchodu v souladu s podanou žádostí (resp. v souladu s její následnou změnou).
25. Zákon nestanoví, že by bylo třeba žádost o změnu data přiznání důchodu podat na předepsaném formuláři. U žádosti podle § 86 odst. 4 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení stanoví, že má být *písemná*. U žádosti podle § 41 odst. 8 správního řádu (což byl postup, který v době, kdy probíhalo řízení předcházející vydání napadeného rozhodnutí, umožňoval změnu žádosti před vydáním rozhodnutí) není stanovena žádná povinná forma, uplatní se tedy jen obecné požadavky na náležitosti podání vyplývající z § 37 správního řádu.
26. Žalobkyně tvrdí, že žalovaná měla podání ze dne 24. 7. 2023 pokládat za žádost o změnu data přiznání starobního důchodu. Toto podání je označeno jako námitky proti prvostupňovému rozhodnutí, čemuž odpovídá i jeho obsah (§ 37 odst. 1 věta druhá správního řádu) – žalobkyně vyjadřuje svůj nesouhlas s tím, že žalovaná nezapočítala do doby pojištění období 2009-2019, což je podle ní v rozporu s právním názorem krajského soudu, a domáhá se změny prvostupňového rozhodnutí tak, aby žalovaná toto období započítala. Z každého podání musí být (mj.) jasné, co se jím navrhuje. Z podání ze dne 24.

7. 2023 je patrné, že žalobkyně stojí o to, aby se jí započítala veškerá doba pojištění až do roku 2019. Z právní úpravy vyplývá, že by toho bylo možné dosáhnout tím, že by se datum přiznání důchodu posunulo v čase dopředu (resp. změnilo se na datum pozdější). V tomto podání ovšem není výslovně ani implicitně uvedeno nic o tom, že by žalobkyně žádala o odpovídající změnu data přiznání důchodu a zejména tam není uvedeno žádné konkrétní datum, od něhož by nově žádala důchod přiznat. Toto datum, jak bylo řečeno shora, nemůže za žalobkyni určit žalovaná. Nelze tedy než uzavřít, že podání ze dne 24. 7. 2023 není možné pokládat za žádost o změnu data přiznání důchodu ve smyslu § 41 odst. 8 správního řádu.
27. Na druhé straně soud nepřehlédl, že žalobkyně podáním ze dne 24. 7. 2023 poměrně jasně vyjádřila, čeho chce dosáhnout (jakkoli se jí to nepodařilo formulovat tak, aby to vyvolalo požadovaný, resp. procesně relevantní následek). Z jejího podání bylo zjevné, že ze stručného odůvodnění prvostupňového rozhodnutí nepochopila, že důvodem, proč jí žalovaná nezapočítala období 2009-2019, je datum přiznání důchodu, které si sama stanovila v žádosti coby *den vzniku nároku* a které může případně změnit. Soudu není jasné, proč žalovaná (v souladu se zásadou vstřícnosti vyjádřenou v § 4 odst. 1 a 2 správního řádu) neposkytla žalobkyni třeba i jen neformální poučení o tom, že její problém by se vyřešil, pokud by požádala o změnu data přiznání důchodu. Tento postup byl rovněž potenciálně nevhodný (§ 6 správního řádu), protože v důsledku své nevstřícnosti vydala žalovaná prvostupňové rozhodnutí, o němž mohla už předem předvídat, že by mohlo být v důsledku postupu podle § 86 odst. 4 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení pravděpodobně zrušeno. Tuto svou nevstřícnost nicméně z velké části napravila vydáním napadeného rozhodnutí, v němž svůj postup vysvětlila a poučila žalobkyni o možnosti využití právě uvedeného postupu. Žalobkyně ji však – alespoň pokud je soudu známo – nevyužila.
28. Jestliže žadatel nevyužije žádné ze zákonem předvídaných možností vyjádřit svou vůli (resp. její změnu) ohledně data přiznání důchodu, nemůže se pak s úspěchem domáhat, aby soud z toho důvodu rozhodnutí ČSSZ zrušil (rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 8. 2009, č. j. 18 Cad 160/2008-61).
29. Soud nerozumí tomu, proč žalobkyně – která byla zastoupena advokátem a v napadeném rozhodnutí o této možnosti výslovně poučena – nevyužila postup podle § 86 odst. 4 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Pak by si mohla zvolit datum přiznání důchodu podle toho, co jí subjektivně nejlépe vyhovuje, a žalovaná by vydala tomu odpovídající rozhodnutí. Dosáhla by tedy toho, čeho se domáhá touto žalobou, s tím, že žalovaná by jí vyhověla – na rozdíl od soudu, který to nyní s ohledem na právě citovanou judikaturu učinit nemůže. Skutečnost, že žalovaná nerozhodla v souladu s přáním žalobkyně, aniž by žalobkyně ovšem toto přání v zákonem předvídaných lhůtách a procesně relevantní formou vyslovila, nezpůsobuje nezákonnost napadeného rozhodnutí a není tak důvodem pro jeho zrušení.
30. Žalobkyniny obavy z neúčelnosti postupu podle § 86 odst. 4 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení formulované v žalobě má přitom soud za nedůvodné. Podání této žádosti by řízení sice o nějakou dobu prodloužilo, ovšem jistě ne více než soudní řízení o žalobě proti rozhodnutí. Nedůvodné zamítnutí žádosti pokládá soud za vysoce nepravděpodobné (za předpokladu, že by žalobkyně nezvolila datum zcela mimo přípustný rámec, např. ještě před tím, než jí vznikl nárok na starobní důchod).
31. Námitka je nedůvodná.

32. Nad rámec nutného odůvodnění soud dodává, že pro postup podle § 86 odst. 4 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení stanoví zákon lhůtu 30 dnů ode dne oznámení rozhodnutí, která již žalobkyni patrně marně uplynula. Změny data přiznání důchodu touto cestou tedy již dosáhnout nelze. Cesta ke změně by se otevřela pouze v případě, že by žalovaná vydala nějaké další rozhodnutí, jímž by se výše žalobkynina důchodu ještě změnila (srov. rozsudek NSS ze dne 31. 8. 2011, čj. 6 Ads 94/2011-54).

Zvýšení procentní výměry starobního důchodu podle § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění nebylo možné provést

33. Žalobkyně dále namítá, že žalovaná měla z moci úřední aplikovat § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění a uvedeným postupem jí zvýšit procentní výměru starobního důchodu, a to alespoň za roky 2014-2019.
34. Podle § 34 odst. 2 věty první zákona o důchodovém pojištění se výše procentní výměry starobního důchodu stanovená podle odstavce 1 zvyšuje pojištěnci, který splnil podmínky nároku na starobní důchod podle § 29 odst. 1 nebo § 29 odst. 3 písm. a) a po vzniku nároku na tento důchod vykonával výdělečnou činnost a nepobíral přitom starobní důchod ani invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, za každých 90 kalendářních dnů této výdělečné činnosti o 1,5 % výpočtového základu.
35. Zvýšení procentní výměry starobního důchodu podle uvedeného pravidla se aplikuje na pojištěnce, který (1) splnil podmínky nároku na starobní důchod a (2) poté vykonával výdělečnou činnost, přičemž (3) nepobíral starobní ani invalidní důchod. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně.
36. Žalobkyně má pravdu v tom, že přestože jí vznikl nárok na starobní důchod dne 24. 6. 2007, minimálně v období let 2009-2019 ještě vykonávala výdělečnou činnost, a přitom v té době nepobírala starobní ani invalidní důchod. Pro posouzení toho, zda se na ni uplatní pravidlo pro zvýšení procentní výměry podle § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, je klíčové, že žalobkyně požádala o přiznání starobního důchodu *ke dni vzniku nároku*. Tím pádem totiž zpětně přestala splňovat třetí podmínku uvedeného ustanovení, tedy že v rozhodné době nepobírala starobní důchod.
37. V důsledku podání žádosti *ode dne vzniku nároku* vznikl žalobkyni (zpětně) nárok na starobní důchod dne 24. 6. 2007. Protože však žádost podala až dne 12. 11. 2019, uplatní se § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, podle něhož lze důchod doplatit nejvýše pět let nazpět ode dne uplatnění nároku na důchod. Z *Dokladu o výpočtu doplatku důchodu za období 12. 11. 2014 do 15. 7. 2023* datovaného dne 28. 6. 2023, jenž je součástí správního spisu, je vidět, že žalovaná žalobkyni s ohledem na to zpětně vyplatila 817 531 Kč. To je důvod, proč nelze ve vztahu k období 2014-2019 uplatnit mechanismus předvídaný § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění a zvýšit jí procentní výměru starobního důchodu. Tím by totiž došlo k popření smyslu tohoto ustanovení, které zvýhodňuje pojištěnce, který namísto toho, aby ze systému důchodového pojištění čerpal, do něj ještě přispívá (srov. rozsudek NSS 7. 12. 2017, č. j. 10 Ads 128/2017-31, body 18 a 20).
38. Zjednodušeně řečeno, žalobkyně sice v období od 12. 11. 2014 do 12. 11. 2019 vykonávala výdělečnou činnost (přestože již podmínky nároku na starobní důchod splnila), ale o možnost zohlednit ji pro účely § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění přišla v momentě, kdy žalovaná na podkladě její žádosti rozhodla o tom, že jí za toto období bude starobní důchod doplacen.

39. Jen pro úplnost soud dodává, že doplatit důchod za období od 24. 6. 2007 do 11. 11. 2014 není možné s ohledem na pravidlo obsažené § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. Současně však nelze žalobkyni ani toto období (resp. období od 1. 1. 2009 do 11. 11. 2014, kdy byla účastna systému důchodového pojištění, jak vyplývá z *osobního listu důchodového pojištění* ve správním spisu) započíst, protože i v tomto období jí již byl s ohledem na její žádost starobní důchod přiznán.
40. Námitka je nedůvodná.
41. Soud vnímá, že žalobkyně s tímto výsledkem není spokojena. Nemůže ovšem než dodat, že jde opět o důsledek jejího vlastního rozhodnutí, protože pokud by datum, od něhož o přiznání starobního důchodu žádá, stanovila odlišně, mohla by kýženého výsledku (tj. zvýšení procentní výměry za období 2014-2019) dosáhnout. Svou možnost změnit datum přiznání důchodu nicméně žalobkyně nevyužila, jak je v podrobnostech řečeno shora.

Výši vyměřovacího základu stanovila žalovaná správně, aniž se odchýlila od závazného právního názoru soudu

42. Žalobkyně namítá, že žalovaná v napadeném rozhodnutí neuvedla, jak dospěla k výši vyměřovacího základu. Má za to, že žalovaná ve vztahu k období 1990-1992 nerespektovala závazný právní názor soudu, protože nevycházela z údajů vyplývajících z potvrzení finančního úřadu. I ve vztahu k období let 2009-2019 porušila závazný právní názor soudu, protože je vůbec nezohlednila. V důsledku tohoto pochybení je žalobkynin vyměřovací základ nižší, než by měl být.
43. Soud ze správního spisu ověřil, že v žalobkynině *osobním listu důchodového pojištění* je pro rok 1990 uveden vyměřovací základ ve výši 3 200 Kč, pro rok 1991 vyměřovací základ ve výši 4 600 Kč a pro rok 1992 vyměřovací základ ve výši 25 400 Kč. Dále soud ověřil, že tyto údaje odpovídají vyměřovacím základům uvedeným v evidenčních listech důchodového zabezpečení pro jednotlivé roky 1990-1992, jež jsou součástí správního spisu a v nichž jsou tyto částky uvedeny coby žalobkynin hrubý výdělek (jde-li o roky 1990 a 1991), resp. její vyměřovací základ (jde-li o rok 1992). Nekorespondují však s potvrzeními Finančního úřadu pro hlavní město Prahu ze dne 18. 12. 2019, podle nichž měla žalobkyně v roce 1990 čistý příjem 274 245 Kč, v roce 1991 čistý příjem 295 014 Kč a v roce 1992 čistý příjem 554 279 Kč.
44. Soud v rozsudku sp. zn. 49 Ad 12/2022 (v bodech 55-61) podrobně popsal (mj.) právní úpravu důchodového zabezpečení umělců účinnou v období od 1. 10. 1988 do 30. 4. 1990. Na základě tam učiněných závěrů, které zde soud pro nadbytečnost nebude opakovat, dospěl k tomu, že od roku 1986 do roku 1989 byla pro určení žalobkynina vyměřovacího základu podstatná výše jejího příjmu. Proto uložil žalované, aby pro potřeby výpočtu vyměřovacího základu v uvedeném období vycházela z žalobkyniných příjmů, jež vyplývají např. z potvrzení finančního úřadu, případně i z jiných listin, jež žalobkyně případně doloží.
45. Jak však soud upozornil v bodě 63 rozsudku sp. zn. 49 Ad 12/2022, samostatná právní úprava sociálního zabezpečení umělců zanikla s účinností od 1. 5. 1990, kdy byla vyhláška č. 149/1988 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení, novelizovaná vyhláškou č. 123/1990 Sb. S ohledem na to žalobkyně dne 27. 11. 1990 podala u OSSZ přihlášku k sociálnímu zabezpečení osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ). Stala se tedy OSVČ, přičemž přechodná ustanovení vyhlášky č. 123/1990 Sb., která soud reprodukoval tamtéž,

zavedla pravidlo (fikci), že příjem OSVČ z období ledna až dubna 1990 se vypočítá z průměrných měsíčních příjmů v období května až prosince 1990.

46. Jinými slovy, v letech 1990-1992 se na žalobkyni uplatňovala pravidla pro OSVČ. Na toto období se právní názor soudu vyslovený v bodě 110 rozsudku sp. zn. 49 Ad 12/2022 nevztahuje, protože platila odlišná právní úprava, která již účast OSVČ (včetně umělců, kteří se rozhodli se jimi stát) na sociálním zabezpečení (resp. její míru) neodvozovala od příjmu.
47. Jak vyložil NSS v rozsudku ze dne 26. 4. 2012, č. j. 4 Ads 38/2011-52, sociální zabezpečení OSVČ upravoval od 1. 5. 1990 zákon č. 110/1990 Sb., kterým se měnil a doplňoval zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, a zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců. Podle § 145b odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb., ve znění zákona č. 110/1990 Sb., byly OSVČ povinny platit na své nemocenské a důchodové zabezpečení pojistné a podávat přihlášky a odhlášky k tomuto zabezpečení. Výše pojistného činila 25 % z přihlášeného vyměřovacího základu, tj. 400 Kčs měsíčně; pojistné se platilo za stanovené období dopředu. Za nesplnění nebo porušení povinností vyplývajících z předpisů sociálního zabezpečení mohl orgán sociálního zabezpečení osobě samostatně výdělečně činné uložit pokutu až do souhrnné výše 10 000 Kčs. Bližší podrobnosti postavení OSVČ upravovala vyhláška č. 149/1988 Sb., kterou se prováděl zákon o sociálním zabezpečení. Podle § 65 této vyhlášky si částku vyměřovacího základu pro stanovení výše pojistného určovala OSVČ. (Tento režim platil jen do 1. 1. 1993, kdy nabyl účinnosti zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení. Rekapitulovat další vývoj právní úpravy by nicméně bylo nadbytečné s ohledem na to, že spor je o období 1990-1992.)
48. V letech 1990-1992 tedy platilo, že o výši vyměřovacího základu si OSVČ rozhoduje sama. Tím pádem zde nebyla žádná vazba na skutečný (čistý) příjem přiznaný v daňových přiznáních finančnímu úřadu [tu zavedl s účinností od 1. 7. 1993 teprve zákon č. 160/1993 Sb., kterým se měnil zákon o pojistném na sociální zabezpečení, srov. jeho § 5 odst. 1 písm. c) ve znění po novele]. Příslušná správa sociálního zabezpečení neměla v tomto období možnost (ostatně ani důvod, tím méně povinnost) ověřovat skutečnou výši příjmů OSVČ (povinnost předkládat OSSZ mj. přehled o příjmech ze samostatné výdělečné činnosti a výdajích vynaložených na jejich dosažení zavedl až § 15 odst. 1 zákona č. 160/1993 Sb.). Příslušná správa sociálního zabezpečení vycházela pouze z vyměřovacího základu, který si OSVČ sama určila a jeho výši příslušné správě sociálního zabezpečení sdělila.
49. Pokud se tedy údaje o příjmech žalobkyně obsažené v potvrzení finančního úřadu v období 1990-1992 liší od údajů, jež má k dispozici žalovaná z evidenčních listů důchodového zabezpečení, svědčí to o tom, že si žalobkyně v uvedeném období právě takto určila vyměřovací základ a v návaznosti na něj odvedla pojistné na sociální zabezpečení v odpovídající (nízké) výši. I v tomto případě jde tudíž o důsledek žalobkynina rozhodnutí, které má vliv na výši jejího starobního důchodu. Žalovaná nepochybila, pokud ve vztahu k tomuto období nevycházela z údajů obsažených v potvrzení finančního úřadu. Od závazného právního názoru se tím neodchýlila.
50. Námitka je nedůvodná.
51. Důvodná není ani námitka, že žalobkynin vyměřovací základ by měl být vyšší, protože žalovaná měla zohlednit dobu pojištění v letech 2009-2019. Důvody, proč to nebylo možné, soud již podrobně uvedl výše (body 17-32).

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

52. Žalobní námitky nejsou důvodné a soud neshledal žádnou vadu, k níž by byl povinen přihlédnout i bez námitky. Proto žalobu zamítl (§ 78 odst. 8 s. ř. s.).
53. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně, která ve věci neměla úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalované, která byla naopak plně úspěšná, náhradu nákladů nepožadovala. Ze spisu je navíc patrné, že jí nevznikly žádné náklady řízení nad rámec její běžné úřední činnosti.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 30. dubna 2024

Lenka Bursíková, v. r.
soudkyně